

Arvio integraatiovaihtoehdoista ja niiden taloudellisista eroista*

PETER J. BOLDT

Tarkastelen mitä vaihtoehtoja Suomella on Länsi-Euroopan integraatiokehityksessä. Pohdin niiden vaikutuksia erityisesti talouden ja ammattiyhdistysliikkeen kannalta.

Integraatio Euroopassa etenee Suomen ratkaisuisista huolimatta ja muuttaa toimintaympäristöämme. Teollisuus joutuu noudattamaan EY:n yhtenäistettyjä tuotenormeja ja standardeja vientituotannossaan integraatiovalinnostamme huolimatta. Yritykset ovat jo kansainvälistyneet ja pääomaliikkeet on jo vapautettu säännöstelystä. Ammattiyhdistysliikkeenkin toimintaympäristö on muuttunut.

1. Suomen vaihtoehdot

Suomella on periaatteessa ainakin neljä vaihtoehtoa tapaa sopeutua EY:n integraation syvenemiseen. Puheessaan 17. 1. 1989 Strasbourgin parlamentille EY:n komission puheenjohtaja Jacques Delors esitti *neljä vaihtoehtoa* Efta-maille, mikäli EY:n ja Efta-maiden yhteistyötä haluttiin tiivistää ja/tai Efta-maiden pääsy EY:n sisämarkkinoille varmistaa. Monelle mieluisinta vaihtoehtoa, kaiken jatkumista ennallaan, ei ole olemassa, sillä maailma ympärillämme on muuttunut ja muuttuu edelleen.

Ensimmäinen tie oli vuonna 1984 käynnistynyt nk. Luxembourg-prosessi, jossa EY:n ja Efta-maiden kesken selvitettiin kysymys ker-

rallaan erilaisia yhteistoimintahankkeita. Tätä tietä Delors piti aivan liian hankalana ja hitaana. *Toinen* tie eli täysjäsenyys EY:ssä ei Delorsia innostanut. EY olikin ilmoittanut, ettei se käynnistäisi jäsenyysneuvotteluja ennen kuin sisämarkkinahanke on viety päätökseen vuoden 1993 alussa. Hän päätyikin suositteluun *kolmatta* tietä, Eta-sopimusta eli tiivistä ja institutionaalista yhteistyötä EY:n ja Eftan välillä neljän vapauden pohjalta. *Neljäntenä* ja viimeisenä tienä niille, jotka mielivät päästä mukaan sisämarkkinoille Delors ei nähnyt muuta vaihtoehtoa kuin yksipuolinen sitoutuminen noudattamaan EY:n sisämarkkinoita koskevia päätöksiä ilman minkäänlaista mahdollisuutta vaikuttaa päätöksiin. *Viides* vaihtoehto jäi Delorsilta mainitsematta. Se on vapaakauppajärjestelyistä irtautuminen.

1.1 Jatkaminen vapaakauppasopimuksen turvin

EEC-vapaakauppasopimus turvaa suomalaiselle teollisuustuotteiden viennille vapaan pääsyn — ilman tulleja tai määrärajoituksia — EY:n alueelle ja Efta-jäsenyys vastaavasti muiden Efta-maiden alueelle. Sopimukset ovat olleet Suomen taloudelliselle kehitykselle eduksi, joten niiden turvin jatkamisen on arvioitu vastaisuudessaakin turvaavan Suomen taloudelliset intressit Länsi-Euroopassa kohtuullisen hyvin.

Koska kaikki ei säily ennallaan Länsi-Euroopassa, tämä vaihtoehto ilmeisesti edellyttäisi EEC-vapaakauppasopimuksen kehittämistä

* Kommenttipuheenvuoro Kansantaloudellisen Yhdistyksen kokouksessa 29. 10. 191.

joiltakin osin, mm. teknisten kaupanesteiden ja julkisten hankintojen osalta, jollei näistä kysymyksistä päästä globaaliseen ja tyydyttävään ratkaisuun Gatt-sopimuksen tarkistusneuvotteiluissa eli nk. Uruguayn kierroksella, joka alkoi 1986 ja edelleen jatkuu.

Nykyistä vapaakauppasopimusta kehittämällä voidaan lähestyä tilannetta, joka muistuttaisi bilateraalista eli Suomen ja EY:n kahdenkeskistä Eta-sopimusta. Sitä voisi pitää vaihtoehtona, joka tavallaan on sama kuin *Delorsin* mainitsema neljäs tie. Koska tällainen vaihtoehto kuitenkin taloudellisessa mielessä on hyvin lähellä Eta-sopimusta, mutta antaisi sitäkin vähäisemmät mahdollisuudet vaikuttaa EY:n päätöksentekoon, ei sitä tässä tarkastella omna vaihtoehtona.

1.2 Euroopan talousalue Eta

Eta-vaihtoehto merkitsee huomattavaa laadullista muutosta Efta-sopimukseen ja EEC-vapaakauppasopimukseen verrattuna.

Eta-alueella ovat voimassa EY:n säännöt koskien tavaroiden, palvelusten, pääoman ja henkilöiden vapaata liikkuvuutta vain pienin muutoksin. Tärkein ero taloudellisessa mielessä EY-jäsenyyden ja Eta-jäsenyyden välillä liittyy maataloustuotteiden kauppaan ja maatalouspolitiikkaan sekä tulliuunioniin. Ne ovat keskeinen osa EY:n politiikkaa ja niiden poistaminen Eta-sopimuksen piiristä merkitsee, että myös monella muulla alueella on tai voidaan ylläpitää erilaista järjestelyä Efta-maissa kuin se, mihin EY:n sisämarkkinahanke tähtää. EY:n talous- ja rahaunioni EMU muuttaa huomattavasti EY:tä tulevina vuosina.

Eta-sopimus säilyttää ainakin muodollisesti Efta-maiden kansallisen suvereniteetin, koska jokaisella Efta-maalla on veto-oikeus Eta-päätöksenteossa. Efta-maitten tulee olla yksimielisiä. Eta-järjestely antaa myös oikeuden ja mahdollisuuden jokaiselle Efta-maalle osallistua EY:n päätösten valmisteluun. Ylikansallisen tuomioistuimen luominen merkitsee, että Efta-maiden yritysten toimintaa ei (pelkästään) käsitellä EY:n tuomioistuimessa, mutta se merkitsee samalla sitoutumista kansainvälisen tuomioistuimen päätöksiin.

1.3 EY-jäsenyyttä

EY-jäsenyyttä merkitsee luonnollisesti sitä, että koko EY:n lainsäädäntö ja muu oikeuskäytäntö tulee jäsenmaata sitovaksi, mutta samalla jäsenellä on täydet oikeudet muiden rinnalla osallistua päätöksentekoon. Eta-sopimukseen verrattuna se merkitsisi liittymistä EY:n maatalous- ja aluepolitiikkaan, tulliuunioniin ja poliittiseen yhteistyöhön ja lisäksi edellyttäisi liittymistä valuuttapolitiittiseen yhteistyöhön, markan sitomista ecuun ja tietysti täyttä osallistumista EY:n rahoitukseen. Näillä seikoilla on vaikutusta laajalti muuhun yhteistyöhön ja harmonisointiin.

Jäsenyyttä EY:ssä on verrattu avioliittosopimukseen — tuli mikä tuli vuosien varrella niin yhdessä on pysyttävä, vaikei kehitys innostaisikaan. Tämä piirre EY:ssä on korostunut vuodesta 1987, jolloin Rooman sopimusta täydentävä »yhtenäisasiakirja» astui voimaan ja päätöksenteossa siirryttiin määränemmistö-päätöksiin monissa asioissa, joissa aikaisemmin edellytettiin yksimielisyyttä. Talous- ja rahaunioni ja poliittinen unioni laajentavat määränemmistö-päätösten käyttöä EY:n sisällä.

EY-jäsenyyttä merkitsee vastaisuudessa myös osallistumista talous- ja rahaunioniin ja poliittisen unionin ulko- ja turvallisuuspolitiittiseen yhteistyöhön ja mahdolliseen puolustusyhteistyöhönkin, mikäli siitä tulee osa EY:n yhteistyöstä. EY-jäsenyyttä merkitsee siten suvereenisuudesta luopumista monella alalla ja sitoutumista Yhteisön päätöksiin silloinkin, kun ne eivät miellytä.

1.4 Vapaakauppasopimusten irtisanominen

Radikaalein vaihtoehto nykyiselle integraatiopolitiikalle olisi vapaakaupasta luopuminen. Taloudellisessa mielessä ratkaisu olisi selvästi kaikkein vaikein ja taloudellinen kasvu alhaisin kaikista vaihtoehdoista. Työllisyyden kannalta tämä vaihtoehto näyttäisi antavan mahdollisuuden omaehtoisiiin ratkaisuihin, mutta Itä-Euroopan luhistuminen osoittaa, ettei taloutta — ei edes maataloutta — pitkän päälle voida rakentaa tehottomuuden varaan. Vaihtoehto vaikeuttaisi Suomen vientiä ja edel-

lyttäisi elintason tietoista alentamista sekä mm. raha- ja valuuttamarkkinoiden säännöstelyn palauttamista, jotta pääoma ei pakenisi maasta.

1.5 Vaihtoehtojen muodollisen sisällön vertailu

Alla verrataan eri vaihtoehtoja sen perusteella, mitä niistä on sovittu. Esimerkiksi pääoman osalta Suomi on omin päätöksin vapauttanut pääomaliikkeet, vaikka EEC-vapaakauppasopimus ei sitä edellyttä. Markkinavoimien paineessa saattaa tarve verotuksen harmonisointiin tuntua myös Eta-järjestelyssä, mutta Eta-sopimus ei edellytä sitä.

2. EY-jäsenyyden ja Etan keskeiset erot

Eta-ratkaisun ja EY-jäsenyyden suurimmat erot löytyvät — taloudellisesti tarkastellen — kaup-

papolitiikan, maatalouspolitiikan ja valuuttakurssipolitiikan alueilta. Talous- ja rahaunioni tuo EY-alueelle aikanaan yhden yhteisen valuutan, EY:n keskuspankin ja finanssipolitiikan koordinoinnin. EY:n jäsen luonnollisesti myös osallistuu EY:n rahoitukseen.

Toisin kuin EY, Eta ei ole tulliliitto. Tällä seikalla on huomattava merkitys myös muihin kysymyksiin, joissa Eta poikkeaa EY:stä. Efta-maat voivat säilyttää kaupapoliittisen itsenäisyytensä ja omat ulkotullinsa. Tavaroiden vapaakauppa ei myöskään koske maatalous- ja kalataloustuotteita, eikä Eta-alueelle luoda yhteistä maatalouspolitiikkaa.

Etassa ei näinollen voida purkaa vapaan liikumisen fyysisiä esteitä eli poistaa rajatarkastuksia ja tullausta EY-maiden ja Efta-maiden välillä, mutta rajamuodollisuuksia on tarkoitus yksinkertaistaa. EY:ssä ne on tarkoitus käytännöllisesti katsoen kokonaan poistaa.

Eta ei näinollen myöskään edellytä Efta-mailta verotuksen harmonisointia. EY:n sisämarkkinahanke sensijaan edellyttää ainakin

EY	Eta	nykytilanne
<i>tulliliitto</i>	<i>vapaakauppa-alue</i>	<i>vapaakauppa-alue</i>
* yhteiset ulkotullit	* ei	* ei
* kauppapolitiikka	* ei	* ei
* tullit EY:lle	* ei	* ei
* sisätullit pois	* teoll. tuott.	* teoll. tuott.
<i>Sisämarkkinaohjelma</i>		
* Tekniset esteet poistetaan/harmonisointi	* lähes täysin EY-sääntöjen pohjalta	* osin?
* verotuksen harmonisointi	* ei	* ei
* rajatark. poistaminen	* osin helpottaminen	* ei
<i>Vapaa liikkuvuus</i>		
* tavarat	* EY-sääntöjen pohjalta (maatalous vain osin)	* EEC-sop. mukaan (ei maatalous)
* henkilöt/työvoima	* EY-sääntöjen pohjalta	* ei
* palvelut	* EY-sääntöjen pohjalta	* ei
* pääoma	* EY-sääntöjen pohjalta	* ei
<i>Sektoripolitiikka</i>		
* maatalouspolitiikka	* ei	* ei
* teollisuuspolitiikka	* ei	* ei
* hiili- ja teräs	* suurelta osin	* eräiltä osin
* energiapolitiikka	* osin	* ei
* kuljetus	* osin	* ei
* aluepolitiikka	* osin	* ei
* kilpailupolitiikka	* lähes täysin	* ei
* T&K-ohjelmat jne.	* pääosin	* osin

välillisen verotuksen jonkinasteista harmonisointia, jotta rajatarkistuksista voitaisiin luopua. Eta-sopimus ei estä *tax-free* tuotteiden kaupan jatkumista, mutta EY aikoo lopettaa sen 1990-luvun lopussa.

EY-maiden on myös rajatarkastuksen poistussa yhtenäistettävä viisumikäytäntönsä ja ryhdyttävä lähempään yhteistyöhön pakolais- ja siirtolaispolitiikassa. Eta-sopimus ei puutu näihin kysymyksiin.

Poliittisessa mielessä suurin ero EY-jäsenyyden ja Etan välillä liittyy toisaalta ulkopoliittikaan ja toisaalta päätöksentekoon EY:ssä.

EY:n ulkopoliittinen yhteistyö (*European Political Cooperation, EPC*) ja suunnitelmat laajentaa sitä nk. poliittisen unionin myötä myös turvallisuus- ja mahdollisesti jopa puolustuspolitiikan suuntaan tekevät EY-jäsenyydestä radikaalisti Eta-jäsenyydestä poikeavan, aivan erityisesti puolueettomille maille. EY on tulliliittona aina edellyttänyt yhteistä kauppapolitiikkaa.

EY:n päätöksenteossa korostuu EY:n ylikansallinen luonne eikä yksittäisellä jäsenmaalla aina ole mahdollisuutta estää päätöksentekoa. Veto-oikeutta ollaan entisestään supistamassa samalla kun EY:n parlamentin asemaa ja osin myös työmarkkinaosapuolten asemaa vahvistetaan EY:n sisällä. EY kehittyi kohti tiiviimpää yhteistyötä yhä useammalla alalla.

2.1 Kauppapolitiikka ja suhteet kolmansiin maihin

Koska EY on tulliliitto, edellyttää EY-jäsenyys toisin kuin Eta yhteistä kauppapolitiikkaa ja yhteisiä ulkotulleja. EY:n ulkotullien käyttöönotto ei juurikaan vaikuta keskimääräiseen tullitasoon, mutta merkitsee eräiden »herkkien» tuotteiden kohdalla huomattavaa alentumista, mihin tulee varautua yrityksissä. Tätä rakenneuutosta voidaan helpottaa teollisuuspolitiikan keinoin.

Ainoana Efta-maana Suomi on solminut vapaakauppasopimuksia Eta-alueen ulkopuolisten maiden kanssa, Efta-sopimuksen yhteydessä Neuvostoliiton kanssa ja EEC-vapaakauppasopimukseen liittyen nk. Keivos-maihin. Nämä olisi irtisanottava, jos Suomi liittyisi EY:hyn.

Puolan, Tsekkoslovakian ja Unkarin kohdalla on todennäköistä, että niiden ja EY:n sekä Eftan välillä solmitaan vapaakauppasopimuksia lähiaikoina. Samoin sekä EY että Efta neuvottelevat vapaakauppasopimuksista Baltian maiden kanssa. EY:llä on lisäksi vapaakauppasopimus sekä Turkin että Israelin kanssa. Efta-maat ovatkin neuvotelleet vapaakauppasopimuksen Turkin kanssa ja Israelin kanssa neuvottelut ovat edenneet pitkälle. Näiden sopimusjärjestelyjen seurauksena Suomen kauppoliittiset edut edellämainittuihin maihin eivät juurikaan muuttuisi EY-jäsenyyden myötä.

Nykyisten vapaakauppasopimusten Suomalainen tarjoama etu muihin Eta-maihin nähden loppuu joka tapauksessa. Sen sijaan Länsi-Euroopan ja Venäjän ja muiden liitossa pysyvien tasavaltojen kaupallisten suhteiden kehittymisestä ei ole varmuutta, ja tältä osin EY-jäsenyys voisi aiheuttaa Suomelle niin taloudellisia kuin poliittisiakin ongelmia ellei Venäjän ja EY:n välisiä kaupallisia suhteita saada kuntoon siihen mennessä, kun Suomi voisi olla EY:n jäsen.

EY:llä on lisäksi omia kauppoliittisia järjestelyjä monen muun Välimeren maan kanssa. EY myöntää laajoja tullietuuksia noin kuudellekymmenelle kehitysmaalle (Lomé-konventio). Sillä on myös ulkomaankauppaa rajoitettavia määräyksiä ja se voi ottaa käyttöön kauppoliittisia sanktioita. Jäsenenä tähän on mukauduttava. Omia kehitysmaasuhteita Suomi voi kuitenkin edelleen vaalia, mutta muotoja olisi joiltain osin uudistettava.

GATT-neuvottelujen nk. Uruguayn kierroksen tulokset saattavat muuttaa kauppoliittista toimintaympäristöä huomattavasti — mm. kehitysmaa- ja maataloustuotteiden kaupan osalta — kuten myös Itä-Euroopan kehitys.

2.2 Yleinen talouspolitiikka.

EY:n jäsenenä Suomen talouspoliittinen liikumatila vähenee monilta osin. EY:n nykyinen valuuttakurssijärjestelmä merkitsee sitä, että EY-maiden valuutan arvoa voidaan muuttaa vain yhteisellä päätöksellä. EY:n suunnittelema talous- ja rahaunioni (EMU) poistaa lopullisesti valuuttapolitiikan kansallisen talouspo-

litiikan keinovalikoimasta. Korkotaso muodostuu myös yhtenäiseksi, Suomen tapauksessa siis alemmaksi kuin muuten. EMU siirtää rahapolitiikan lisäksi myös finanssipoliittista valtaa yhteisölle. Toisaalta jäsenmaiden finanssipoliittinen liikkumatila kasvaa, kun yksittäisten jäsenmaiden ei enää tarvitse huolehtia ulkomaankaupan tasapainosta, valuuttavarannosta tai valuuttakurssin puolustamisesta.

Rahapoliittinen liikkumatila on kuitenkin jo nyt talouden kansainvälistymisen, valuuttasäännöstelyn purkamisen ja ECU-kytkennän seurauksena ratkaisevasti kaventunut eikä finanssipoliittikankaan liikkumatila ole erityisen suuri.

Kurssimuutosten tullessa mahdottomiksi kansallisen rahapolitiikan liikkumatila jää erittäin pieneksi. Talouspolitiikan pääasialliseksi välineeksi muodostuu finanssipoliittikka. Mahdollisuudet elvyttävään talouspolitiikkaan ovat kuitenkin rajoitettuja, jollei palkkapolitiikka tue sitä. Tulopolitiikalla on siten entistä keskeisempi rooli, jos pyritään täystyöllisyyteen matalan inflaation vallitessa. Tulopolitiikan muotoja on kuitenkin sovitettava uuteen tilanteeseen, kuten yhteiseen valuuttaan ja osittain harmonisoituun verotukseen.

Alue-, elinkeino-, rakenne- tai kilpailupoliitiikan ja monella muullakin talouspolitiikan osa-alueella EY-jäsenyys ei juurikaan rajoita Suomen vapautta Eta-ratkaisua enempää, mutta tuo jonkun verran uusia resursseja erityisesti aluepolitiikan osalta eli EY:n aluetukea. Jäsenyys luo myös uusia yhteistyömahdollisuuksia, joita on taitaen hyödynnettävä. EY:n jäsenenä Suomikin olisi mukana teollisuuspoliittisissa- ja kriisiohjelmassa (telakka, teräs, tekstiili jne.).

2.3 Verotus

EY-jäsenyys edellyttää muun muassa verotuksen jonkinasteista harmonisointia ja tullien tuoton tilittämistä EY:lle. Markkinavoimien myötä paineita verojen harmonisointiin on kuitenkin olemassa nytkin, jopa ilman Etaa. EY:n jäsenenä Suomi ei toisaalta rajoituksetta myöskään voisi alentaa yritys- ja pääomatulojen verotusta tai kaventaa sosiaaliturvaa houkutelukseen

kansainvälistä sijoituspääomaa, mihin muuten saattaisi olla houkutusta. Mahdollisuudet ylläpitää noin 22 prosentin liikevaihtoveroa/arvonlisäveroa Suomessa, jos EY:n edellyttämä vähimmäistaso on 15 prosenttia, riippuu mm. siitä, miten korkeaksi arvonlisäveroprosentti asetuu lähimmissä EY-maissa. Tiettyä alentamistarvetta kuitenkin syntyy. Vielä selvemmin näin on alkoholi-, tupakka- ja bensiiniverotuksen kohdalla. Toisaalta viimeistään jäsenyys edellyttää, että Suomessa otetaan käyttöön EY:n energia- ja ympäristöverot. Kiinteän omaisuuden verottaminen tarjoaa verotuskohteen, jota rajattomassakaan Euroopassa ei voi viedä verottajan ulottumattomilta.

Julkiset kulut kasvavat myös EY-jäsenyyden myötä. Jäsenmaksu EY:lle tulee olemaan noin prosentti BKT:sta, mutta nettomääräisesti paljon pienempi. Mikäli EY-jäsenyys nostaa maamme kokonaistuotannon tason runsaalla puolella prosenttiyksiköllä Eta-tilanteeseen verrattuna, on jäsenyys »maksanut itsensä». Kustannukset maatalouden tukemisesta alenevat ratkaisevasti ja vientituen kohdalla ne siirtyvät kokonaan EY:n maksettaviksi. Maatalouden rakennemuutoksen helpottamiseksi on maaseutuväestöä kuitenkin myös tuettava.

Edellytysten hyvinvointivaltion kehittämiseksi EY:n jäsenenä on arvioitu heikkenevän juuri Pohjoismaissa, missä sosiaali- ja terveyspalvelut, koulutus ja muut hyvinvointipalvelut pääosin rahoitetaan yhdessä, verotuloin. Verokertymä ei kuitenkaan riipu pelkästään veroasteikoista vaan myös veropohjan laajuudesta. Taloudellinen perusta ja taloudellinen kasvu luovat reaalisen pohjan hyvinvointivaltion ja palveluvaltion ylläpitämiselle.

2.4 Taloudellinen kasvu

EY-jäsenyys nopeuttanee taloudellista kasvua, kun Suomi on osana todella rajattomasta alueesta, ja kun kauppaa Eta-järjestelyissä haittaavista alkuperäsäännöistä, rajatarkistuksista ja tullauksesta päästään eroon.

Suomen kilpailuedellytyksiä Euroopan markkinoilla lisää edelleen yhteisen maatalouspolitiikan ja maatalouskaupan vapauttamisen mukanaan tuoma elintarvikkeiden hintojen ale-

neminen lähemmäksi EY:n tasoa. Muutenkin kilpailun kiristyminen vähentää inflaatiopaineita taloudessa.

Taloudellista kasvua tukee mahdollisesti suurempi investointivilkkaus Suomessa. Sitä nostaa niin ulkomaisten kuin kotimaistenkin sijoittajien suurempi kiinnostus sijoittaa Suomeen Eta- ja ennen kaikkea nykytilanteeseen verrattuna. Pääomaliikkeet eivät enää heiluta taloutta. Epäsuhta Suomesta ulos menevien ja Suomeen tulevien suorien sijoitusten välillä vähenee. Pelkästään jäsenyyden aikaansaama psykologinen tai imagomuutos, Suomen kokeminen muissa jäsenmaissa ja niiden yrityksissä »yhtenä meistä» voi piristää kaupankäyntiä merkittävästi.

3. Ammattiyhdistysliike ja EY

Suomalaisen ay-liikkeen kannalta jäsenyys helpottaa merkittävästi kansainvälistä edunvalvontamme monestakin syystä Eta-vaihtoehtoon verrattuna.

EY:n jäsenenä Suomen ammattiyhdistysliike osallistuu EY:n toimintaan talous- ja sosiaalikomiteassa ja kymmenissä toimialakohtaisissa tai aihekohtaisissa komiteoissa, työryhmissä ja neuvottelukunnissa. Lisäksi osallistuminen työmarkkinaosapuolten väliseen vuoropuheluun eli nk. sosiaaliseen dialogiin, jonka merkitys kasvaa vastaisuudessa, on itsestäänselvyys. Eta-tason sosiaalidialogin merkitystä ei sensijaan ainakaan vielä voida arvioida.

Mahdollisuus käyttää omaa kieltä ja saada aineistoa suomeksi tai ruotsiksi on pitkälti taattu. Vaikka sekä suomi että ruotsi tulevat virallisiksi Eta-kieliksi ei ole varmuutta siitä, että käännöksiä saadaan jo valmisteluvaiheessa omalla kielellä. Käytännön osallistumisedellytyksiämme helpottaa sekin, että EY maksaa ammattiyhdistysliikkeen edustajien matkakustannukset ja muut kulut, kun osallistutaan EY:n kokouksiin, mutta myös EAY:n ja eurooppasihteeristöjen useimpiin valmisteleviin kokouksiin.

Yhteistyö EAY:ssä ja pohjoismaiden EY-jäsenten kesken tulee entistä tärkeämmäksi ja vaatii sekin voimavaroja.

Pohjoismaiden vahvan ammattiyhdistysliikkeen osallistuminen EY:n päätöksentekoon vahvistaa koko eurooppalaisen ay-liikkeen asemaa ja vaikutusmahdollisuuksia Euroopan yhteisössä. Pohjoismaiden ja Itävallan pitkä traditio vahvaan kolmikantayhteistyöhön ja työmarkkinaosapuolten rooli yhteiskunnassa vaikuttaa ei vain esimerkillään vaan niiden tietoisien toiminnankin kautta koko Euroopassa.

Vaikuttaminen EY:n elimissä ja EAY:ssa ei kuitenkaan poista tarvetta vaikuttaa Eurooppasioissa myös kotimaassa. Kolmikantainen valmistelu eri tasoilla on edelleen välttämätöntä ja on varmistettava, että suomalaiset virkamiehet ja poliitikot eivät sitä unohda. Eduskuntaan tulisi perustaa »Eurooppa-valiokunta» Tanskan mallin mukaisesti ja varmistaa, että siinä aina tarvittaessa myös kuullaan työmarkkinaosapuolten näkemyksiä.